



Fúsk eða fagleg stjórnun?

Fagleg vinnubrögð.

Það tekur iðnaðarmann allt að fjögur ár að læra iðn sína. Á þeim tíma lærir hann réttu handtökin, þjálfast í að finna faglegar lausnir og beita faglegum vinnubrögðum. Hann er orðinn sveinn í faginu, hefur öðlast faglegt sjálfsöryggi og stendur þeim langt framur sem hafa ekki numið fagið eða hlotið faglega þjálfun. Hann telur jafnframt að aðrir en iðnlærðir eigi að halda sig frá verkviðinu og bendir á að fyrir mörgum áratugum hafi verið sett löggjöf sem kallast "Iðnlöggjöfin" sem er ætlað að koma í veg fyrir að neytendur verði fyrir barðinu á fúskurum.

Einn góðan veðurdag ákveður hann að stofna fyrirtæki og gerast atvinnurekandi. Hann velur nafn á fyrirtækið, fær kennitölu og vsk númer hjá hinu opinbera og byrjar rekstur. Og hvað svo? Þarf maður ekkert að læra til að reka fyrirtæki eða er það meðfæddur hæfileiki eins og að ganga, hlaupa, eða tala? Kanna allir að reikna laun, útbúa skilagreinar, gera verkáætlanir, öryggis og heilbrigðisáætlanir, ráða fólk til starfa, gera upp aukaverk og breytingar og annast innkaup. Er sjálfsagt að maður þekki lög og reglur sem gilda um reksturinn eða þekki kröfur varðandi starfsleyfi og umhverfis- og öryggismál. Er sjálfgefið að allir kunni góð skil á framleiðslu- og verkefnastjórnun og eigi auðvelt með að koma á umbótum og velja hagkvæmustu framleiðsluaðferðirnar.

Að vera almennur atvinnurekandi eða stjórnandi er ekki lögverndað starf sem fellur undir löggjöf eins og Iðnlöggjöfina. Er hugsanlegt að rekstur og stjórnun krefjist hvorki þekkingar, færni né faglegra vinnubragða eins og þegar um lögverndaða iðngrein er að ræða. Á stjórnandinn enga verkfærakistu eins og iðnaðarmaðurinn og þarf hann því ekki að læra á nein tæki eða tól?

Verkfærakista stjórnandans

Það er eitthvað bogið við þessa mynd ef svarið við spurningunum er nei, því að rekstur og stjórnun eru umfangsmikil svið, næstum óendanleg. Í raun eru rekstur og stjórnun ótal svið, t.d. mannleg, tæknileg, lagaleg og fagleg. Það þarf að halda bókhald á mörgum sviðum svo sem varðandi verðútreikninga, tilboðsgerð, mannahald, öryggis- og umhverfismál, framleiðslumál, markaðsmál, uppgjör og samninga og þannig mætti áfram telja.

Verkfærakista stjórnandans getur þess vegna verið æði stór með flóknum tækjum og tólum. Tæki og tól stjórnandans eru þó oftast öðruvísi en iðnaðarmannsins svo sem tölvur og forrit, verklagsreglur, gátlistar, rýnigögn, eyðublöð og ýmsar skrár og skýrslur koma í stað hamars, skrufjárns og hallamáls. Þessi verkfæri eru þó ekki öðruvísi en önnur að því leyti að til að ná árangri þarf að læra á og þjálfast í notkun þeirra. Þannig öðlast stjórnandinn hæfni, sjálftraust og getu til að beita þeim með faglegum hætti eins og iðnaðarmaðurinn sínum.

Hvað þarf til?

Ef viðskipta- eða hjúkrunarfræðingur kaupir rafmagnsáhöld er hann þar með orðinn fær um að leggja rafmagn og annast viðgerðir? Við það að kaupa múrbretti, múrskeið, hallamál, málband



og múrblöndu getur sá hinn sami þá tekið að sér múrverk? Það er nokkuð augljóst að svo er ekki!

En verða allir bærir til að reka fyrirtæki við það eitt að ná sér í kennitölu og vsk númer?

Það er staðreynd að fólk, sem hefur iðnmenntun eina að vopni, rekur og stjórnar hluta iðnfyrirtækja, oft með marga í vinnu og mikla veltu. Það stjórnar verkefnum sem unnin eru við hættulegar og erfiðar aðstæður. Tuttugu hæða hús, brúargerð yfir stórfljót og miklar umferðagötur eru meðal verkefna. Fólk, sem leggur aleiguna undir til að koma sér þaki yfir höfuðið, er meðal viðskiptavina. Verkefni geta því verið stór og ábyrgðin mikil!

Það er margt í mörgu!

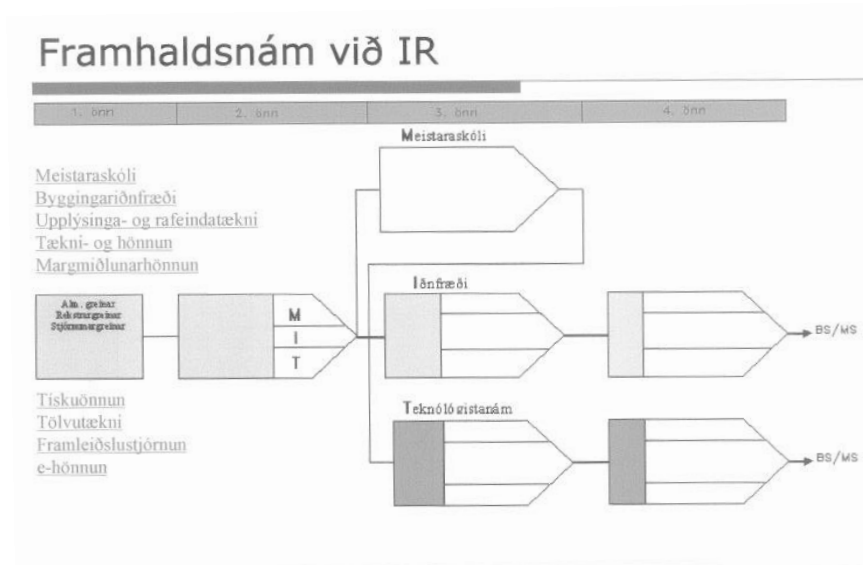
Samkvæmt iðnlöggjöfinni á ábyrgðarmaður fyrirtækis innan verksviðs löggildra iðngreina að hafa iðnmeistararéttindi í faginu og það á að tryggja fagleg vinnubrögð. Til að öðlast réttindi iðnmeistara þurfa iðnsveinar að fara í meistaraskóla. Þeir, sem hafa sveinsréttindi í byggingagreinum, geta að loknu námi í iðn- eða tæknifræði sótt um sömu réttindi. Í meistaraskólum hefur lítið borið á námi varðandi rekstur, almenna stjórnun ásamt framleiðslu- og byggingastjórnun. Til margra ára var aðeins kvöldnám í boði sem síðan var breytt í dreifinám í upphafi kreppunnar svokölluðu. Dreifinám er fjarnám þar sem boðin er mjög takmörkuð kennsla í skólastofu. Iðnmeistari sem og aðrir, sem reka lítil fyrirtæki, þurfa að sinna mörgum hlutverkum. Auk þess að hafa faglega þekkingu þarf hann að kunna skil á og geta annast ýmsa þætti sem er sjálfsagt að sé sérvið tiltekinna starfsmanna í stærri fyrirtækjum. Hann þarf oftast en ekki að gegna hlutverki stjórnarformanns, framkvæmdastjóra, framleiðslustjóra, verkstjóra, launafulltrúa, gæðastjóra og starfsmannastjóra. Hann þarf að geta annast öll almenn skrifstofustörf, gert tilboð og samninga, kunna á tölvu, ýmis forrit og beitt almennum skrifstofutækjum og tölum. Stjórnandi í fyrirtæki við mannvirkjagerð þarf auk þess að vera sérfræðingur í sértækum lögum, reglugerðum og stöðlum. Hann þarf, samkvæmt byggingarreglugerð, að vera bær til að sinna hlutverki byggingastjóra, geta útbúið og rekið gæðakerfi og tekið að sér hlutverk samræmingaraðila öryggismála við tímabundna mannvirkjagerð samkvæmt reglum um öryggismál við tímabundna mannvirkjagerð.

Er meistaránámið í núverandi mynd ásættanlegur kostur?

Af þessum lýsingum má sjá að iðnmeistari með eigin rekstur í mannvirkjagerð sinnir mikilvægu og flóknu hlutverki og ber mikla ábyrgð. En er námið, sem er í boði, fullnægjandi til að hann geti sinnt þessu hlutverki af kostgæfni? Er kvöld- eða dreifinám að loknum löngum vinnudegi ásættanlegur kostur fyrir þessa aðila? Eru sérhæfðar verkmenntastofnanir bærar til að bjóða rekstrar- og stjórnunarnám við hæfi? Hafa þær yfir að ráða hæfum kennurum og góðu námsefni? Ég þori að fullyrða og hef fengið staðfestingu ótal margra, sem hafa útskrifast úr meistaránámi, að nám meistara hefur hingað til ekki verið í fullu samræmi við þarfir atvinnurekandans og stjórnandans. Árið 2009 gerðu Samtök iðnaðarins könnun meðal starfandi meistara og útskriftarnema í meistaraskóla byggingagreina sem staðfesti það sama. Metnaðarleysið, sem einkennt hefur meistaránámið, má glögglega sjá á meðfylgjandi mynd



frá IR þar sem skýrt kemur fram að þeim, sem fara leið meistaranámsins, hefur að því loknu ekkert miðað áleiðis á menntaveginum.



Tímabært að bæta úr

Ef það, sem að framan er ritað er í einhverju samhengi við raunveruleikan þá má spyrja hvort ekki er tímabært að leggja meistaranám að jöfnu við nám sambærilegra starfsstétta. Rekstur og stjórnun iðnfyrirtækja, hvort heldur er við þjónustu, framleiðslu eða mannvirkjastarfsemi er ekki síður krefjandi en rekstur fyrirtækja í óskyldum rekstri. Til að geta fullnægt kröfum í lögum um réttindi til reksturs iðnfyrirtækja í löggiltum iðngreinum eru ekki margar námsleiðir í boði. Þær verða því að vera boðlegar og í samræmi við þarfir og kröfur markaðarins.